

Урок 54. Хрысціна Лялько «Касцы»

Мэты і задачы ўрока: садзейнічаць развіццю ўменняў супастаўляць паводзіны і ўчынкі герояў, аналізаваць іх жыццёвыя пазіцыі, звяртаючы ўвагу на псіхалагічную матывіроўку паводзін; дапамагчы прааналізаваць, як сродкі моўнай выразнасці дапамагаюць стварэнню мастацкага вобраза лугу ў творы Х. Лялько «Касцы»; развіваць звязнае маўленне, навыкі выразнага чытання; праз аналіз твора паўплываць на фарміраванне ўнутранага свету вучняў, іх эмацыянальнага вопыту.

Апераджальнае заданне для вучняў — прынесці фотаздымкі сваіх бацькоў, бабуль і дзядуль і скласці невялікае паведамленне пра іх.

Тып урока — урок камбінаванай будовы.

Абсталяванне: вучэбны дапаможнік «Беларуская літаратура. 5 клас»; карціны роднай прыроды (поля, лесу), малюнкi, на якіх адлюстравана праца касцоў.

Эпіграф да ўрока

Добры чалавек і жывёлу шкадуе.

Прымаўка

Ход урока

1. Арганізацыйны момант

2. Праверка дамашняга задання

– Заслухоўванне сціслых пераказаў кожнай часткі твора Генрыха Далідовіча «Страта» (6 вучняў).

– Конкурс на лепшае вуснае сачыненне-разважанне «Сапраўдныя сябры. Якія яны?» (3–4 вучні).

– Конкурс на лепшы кадраплан апавядання Генрыха Далідовіча «Страта».

3. Паведамленне тэмы, вызначэнне мэт і задач урока

Наш урок – гэта яшчэ адна сустрэча з родным краем, з роднай прыродай, з рознымі па характары людзьмі, адны з якіх любяць прыроду, берагуць і шануюць кожную птушку і жывёлу, а другія ўсё няшчадна знішчаюць на сваім шляху.

4. Вывучэнне новага матэрыялу

Уступнае слова настаўніка

Хрысціна Лялько – пісьменніца, якая, як і большасць нашых мастакоў, нарадзілася ў вёсцы, яна здолела па-майстэрску стварыць яркія індывідуальныя вобразы, праўдзівыя карціны жыцця, паказвае складаныя ўзаемаадносіны чалавека і прыроды, разважае над пытаннямі: “Чаму чалавек стаў аб’якавым да наваколля? Што за змены адбыліся ў яго душы?”.

Выразнае чытанне твора настаўнікам

Слоўнікава-лексічная работа

Вучням даецца заданне ўстанавіць адпаведнасць паміж словамі і іх лексічнымі значэннямі.

Грузка - тут: цяжка.

Супольна - сумесна, разам.

Мянташка - наждачны брусок, якім востваць (менцяць) косы.

Зніякавелы - тут: разгублены.

Выспа – невялікі, часцей пясчаны востваў.

Водар – прыемны пах, духмянасць.

Глей - тут: мяккая зямля з ракі.

Драч (дзяркач) - невялікая лугавая птушка з прарэзлівым, скрыпучым крыкам.

Завойна (затока) – невялікі заліў.

Бакас – балотная, з доўгай дзюбай птушка, якая ваганнем пер’я ўтварае гукі, падобныя да блявання баранчыка.

Гіцаць – тут: спешна, няўключна рухацца.

Чэпаць – марудна ісці, плесціся.

Збеляніўся - тут: звар’яцеў.

Утрапёна – тут: прагна.

Утрапенне – тут: здрацвенне, разгубленасць.

Віктарына “Пазнай героя”

1. Пускаючы касу на ўсе рукі, шырока і грузка ставячы ногі ішоў...
2. Задыхана-часта жыхаў...
3. Няспешна клаў роўны пракос...
4. Злосна лыпаў ... вочкамі.
5. Не ішоў – плыў па лузе...
6. Лёгка, як гуляючы, пусціў касу паўкругам.
7. Яшчэ больш злуючы, што не бярэ, пасунуўся следам.
8. Пасміхаўся разгублена, слухаючы, як трапечка сэрца ад усяго, што бачаць вакол вочы.
9. Асцярожна, як баючыся парушыць цнатлівае хараства наваколля, апускаў ... касу.
10. Нерашуча спыняўся, зноў стаяў нерухома, глядзеў, слухаў.
11. Шырока расставіўшы ногі, недарэчна растапырыўшы рукі, стаяў...

5. Праверка першаснага ўспрымання твора

Гутарка па пытаннях

- Якія пачуцці абудзіў у вас новы твор?
- Які эпизод чытаўся з асаблівым хвалязннем і чаму?
- Хто з герояў больш спадабаўся? Чаму?

6. Замацаванне вывучанага

Аналітычная гутарка па пытаннях, выкананне заданняў

- 1 Дзе і ў які час адбываецца дзеянне?
 - Назавіце галоўных герояў твора.
- 2 Што вы можаце сказаць пра герояў па іх дзеяннях? На якія рысы характару звярнула ўвагу ўвага Х. Лялька?
- 3 Знайдзіце і зачытайце апісанне знешнасці герояў. Што можна сказаць пра герояў па іх апісанні.
- 4 Якім вы ўяўляеце Паўла?
- 5 Назавіце асноўныя рысы характараў герояў твора па апісаннях іх дзеянняў, выказваннях, знешнім абліччы.
- 6 Ці адчуваюцца адносіны пісьменніцы да сваіх герояў? Каго яна вылучае?
- 7 Чаму апісанне прыгажосці прыроды падаецца праз успрыманне Яся? Чаму Ясю так падабаецца луг, а двое іншых герояў нават не звяртаюць на гэта ўвагі?
- 8 Чаму Яська спачатку хацеў падзяліцца сваімі пачуццямі з сябрамі, але потым устрымаўся ад гэтага?
- 9 Знайдзіце і зачытайце мастацкія сродкі, якія скарыстала пісьменніца ў апавяданні.
- 10 Чаму Яська спачатку ўзрадаваўся, пачуўшы вывадак, а потым спужаўся?

11 Зачытайце, як кожны з герояў успрыняў навіну пра з'яўленне качак?

12 Перачытайце момант «палявання» на качак. Якія пачуцці ў вас выклікаюць дзеянні Вінцуса і Паўла? Ці разумееце вы Яську? На чым баку аўтар?

7. Падагульненне

1. Вызначэнне тэмы (жахлівае здарэнне ў час касьбы) і асноўнай думкі апавядання (людзі павінны жыць у гармоніі з прыродай, а не быць толькі яе спажывцамі)

2. Праца з табліцай: вызначэнне па адной найбольш яскравай, на ваш погляд, станоўчай рысе характару кожнага героя твора (1), па адной адмоўнай (2) і адносін кожнага героя да прыроды (3).

Павел	Вінцусь	Яська
1. Працавіты	1. —	1. Чужы
2. Самалюбівы	2. Жорсткі	2. —
3. Спажывецкія	3. Спажывецкія	3. Жыве ў гармоніі з прыродай

8. Падвядзенне вынікаў, выстаўленне адзнак

9. Рэфлексія. Працягніце фразу:

1. На ўроку я працаваў...
2. Мне спадабалася...
3. Сёння я зразумеў...

10. Графармацыя пра дамашняе заданне і інструктаж па яго выкананні

1. Падрыхтаваць параўнальную характарыстыку касцоў Яскі, Паўла і Вінцуса.

2. Стварыць вусную замалёўку «Я мару бачыць сваю зямлю заўсёды прыгожай».